

TÜRK SOSYAL SİGORTALAR HUKUKUNDA SİCİL KARIŞIKLIKLARI, SİCİLSİZ TAHAKKUKLAR VE HATALI SİGORTA SİCİL NUMARALARININ DÜZELTME USULLERİ

Bünyamin Esen

*e. SGK Denetmeni, Sosyal Politika Bilim Uzmanı (LSE),
Siyaset Bilimi Doktora Adayı (Boğaziçi Üniversitesi)*

ÖZET

Türk Sosyal Güvenlik sisteminde sigortalılık tescillerinde karışıklık ve tescilin yanlış veya eksik yapılması olması hali uygulamada sıkça görülen bir durumu oluşturmaktadır. Mayıs 2004 dönemi itibari ile sigortalıların bildirimleriyle ilgili olarak elektronik bildirim uygulamasına geçilmiş olup, bu uygulama sonrasında sosyal sigortalar sicillerde önemli ölçüde düzelme sağlanmıştır. Keza, Ekim 2008 tarihinden dönemi itibariyle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlık numarasının sicillere esas alınmaya başlanması sonrasında hizmet kayıtlarının düzensizliği sorunu büyük ölçüde çözülmüş bulunmaktadır.

Öte yandan önceki dönemlere ait tescil kayıtlarının ve sigorta sicil numaralarının halen emeklilik ile ilgili işlemlerde kullanılması söz konusudur. Özellikle sicil numarasının manuel olarak kayıt yapıldığı, bildirimlerin kâğıt ortamında olduğu dönemlere ait kayıtlarda sık sık çakışmalar, mükerrer ve hatalı tesciller görülebilmekte, bu durum sigortalıların tahsis işlemlerinin gecikmesine ve hak kayıplarına neden olabilmektedir. SGK söz konusu mağduriyeti önlemek amacıyla birkaç rakam farklılığı gibi cüzi hatalar ve işe giriş bildirgesinin zamanında verildiği dönemlere ait sicil hataları ile ilgili olarak ayrıca belge istenilmemesi, yalnızca talep dilekçesine istinaden düzeltme yapılması kolaylığını benimsemiştir. Öte yandan önemli ölçüde farklılık gösteren kayıtların sonradan düzenlenebilir nitelikte olmayan (düzeltme yapılacak döneme ait süresinde verilmiş işe giriş bildirgesi, üç aylık dönem bordrosu, dört aylık dönem bordrosu gibi) evraklar ile tevsiki aranmaktadır. İlgili evrakları ibraz edemeyen sigortalıların ise hizmet tespit davasının özel bir türü olan aidiyet tespit davası için yargı yoluna yönlendirilmesi söz konusudur.

Bireylerin Anayasal hakları olan sosyal güvenlik haklarına doğrudan etki ettiğinden ötürü sicil karışıklarının tashihi, düzeltilmesi ve eski dönem sicillerin ıslahı idari bir bürokratik ayrıntı olmaktan çok Türk Sosyal Sigortalar Hukuku'nun önemli bir sorunu ve tamamlayıcı unsurudur. Bu konu öğretilerde çok az çalışılmış olup literatürde bir boşluk bulunmaktadır.

Bu makalede bireylerin emekliliği açısından önemli sonuçlar doğurabilen hatalı sigorta sicil numaralarının düzeltilmesi ve bu tür vatandaş taleplerinin incelenmesi süreci analiz edilmiş, Türk Sosyal Sigortalar Hukuku'nun az incelenen bir sorununa dair bilimsel analizlerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER: Sicilsiz tahakkuk, sicil karışıklığı, sigorta sicil numarası, kayıtdışı istihdam, T.C. Kimlik Numarası, emeklilik, tahsis, aylık prim ve hizmet belgesi, sosyal sigortalar bildirimleri.

***REGISTRY IRREGULARITIES, UNREGISTERED ACCRUALS
AND CORRECTION PROCEDURES OF ERRORS IN SOCIAL
INSURANCE REGISTRATION NUMBERS ACCORDING TO
THE TURKISH SOCIAL INSURANCE LAW***

ABSTRACT

In the Turkish Social Security system, irregularities in insurance registrations and incorrect or incomplete registrations are a common situation in practice. As of May 2004, the electronic notification application regarding the notifications of the insured has been started, and after this application, a significant improvement has been achieved in the social insurance registries. Likewise, after the Republic of Turkey Citizenship Number was started to be taken as a basis in registries as of October 2008, the problem of irregularity in service records has been resolved to a large extent.

On the other hand, the records and insurance registration numbers of previous periods are still in use for pension transactions. In particular, frequent irregularities, duplications and incorrect registrations can be seen in the records of the periods when the registration number was registered manually, and the declarations were being made in hard copy. These irregularities have been causing delays and forfeitures in the allocation procedures of insured. In order to avoid such consequences, the Social Security Institution of Turkey has adopted the principle of not asking for additional documents regarding minor errors/material errors such as a few number differences and registry errors of the periods when the employment statement was submitted on time and performing the corrections upon the request of the relevant person. On the other hand, registry irregularities that differ significantly are required to be certified by documents that cannot be edited later (such as the employment declaration for the period to be corrected or the four-month payroll, both submitted within the statutory period). Insured who fail to submit these relevant documents are

referred to the court for opening a service belonging determination cases as a specific type of service determination cases.

Since it directly affects the social security rights, which are the constitutional rights of the individuals, the correction of irregularities in registries and the improvement of the old archive/records constitutes an important problem and complementary element of the Turkish Social Insurance Law rather than being an administrative bureaucratic detail. Despite its importance this subject has been little studied in the doctrine and there is a gap in the literature in this regard.

In this article, the process of correcting faulty insurance registration numbers and registry irregularities which can have important consequences for the retirement of individuals, has been analysed and analyses have been made on an under-examined problem of the Turkish Social Insurance Law.

KEYWORDS: Unregistered accrual, registry irregularity, social insurance registration number, unregistered employment, TR Identity Number, retirement, pension allocation, monthly premium and service declaration, social insurance notifications.

1. GİRİŞ

Türk Sosyal Sigortalar Hukuku sigortalıların tescili esası göre işlemektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu ve ilgili sandık ve kuruluşlarca tescil edilmiş hizmetler esas tutularak sigortalıların kısa ve uzun vadeli sigorta kolları ile işsizlik sigortasından sağlanan yardımları hak edip etmediği belirlenmektedir.¹ Gerek 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gerekse de öncülü olan mülga sosyal güvenlik kanunları sosyal sigortalar tescili için beyan usulünü esas tutmuş, kanunda belirtilen bildirim yükümlülerinin yapacağı beyanlar üzerinde sigortalı, hizmet, işyeri ve genel sağlık sigortası tescillerinin yapılması üzerine kurulmuştur.

Ne var ki, sigortalılık tescillerinde karışıklık ve tescilin yanlış veya eksik yapılması olması halî uygulamada sıkça görülen bir durumu oluşturmaktadır.² Sosyal güvenlik sistemimizde 01.05.2004 tarihi itibarı ile aylık prim ve

1 Kısa ve uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası kapsamında bulunan sigortalı veya hak sahiplerine yapılacak ödemeler ile bağlanacak gelir ve aylıklardan, genel sağlık sigortası yardımlarından yararlanma şartlarının oluşup oluşmadığı, bu ödemeler ile gelir ve aylık miktarları, bilgisayar ortamında her bir sigortalı için oluşturulan hizmet kütüğündeki kayıtlar kullanılarak belirlenir (SSİY, Md. 20).

² Hizmeti bildirilen sigortalının sigorta sicil numarası üç aylık dönem bordrosu/dört aylık dönem bordrosunda hatalı yazılmışsa gün ve kazançları o sicil numarasına tescil edilmekte ancak bu gün ve kazançlar başkası tarafından kullanılamamaktadır.

hizmet belgesi uygulaması ile internet ortamında bildirge verilmesi uygulamasına geçilmiş olup bu tarihten itibaren bildirimlerde önemli ölçüde intizam sağlanmıştır.³ Keza, sigortalıların tescili amacıyla halen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu⁴ uyarınca vatandaşlık kimlik numarası (Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası) kullanılmakta olup⁵ bu usul hatalı hizmet tescillerini büyük ölçüde önlemektedir. Öte yandan eski kayıtların tutulmasındaki sorunlar, arşivciliğin düzgün uygulanmaması, elle doldurulan bordrolarda sıkça hataların yer alması başta olmak üzere bir dizi nedenle 2004 yılı öncesindeki tescillerde ciddi sorunlar bulunmaktadır.

Özellikle Mayıs 2004 dönemi öncesinde geçen hizmetlerde, kartoteks kartlarından manuel olarak yazılan sigorta sicil numaralarının hatalı veya eksik bildirilmesi çokça karşılaşılan bir sorundur. Bu durum sigortalılardan sık sık, “Sigorta sicil numaramdan hizmet dökümümü aldığımda başkası adına hizmet görünüyor” ya da “Hizmet dökümümde hizmetlerim eksik görünüyor” şeklinde yakınmalarına neden olmaktadır. Benzer şekilde farklı dönemlerde çalışması olan aynı şahıs adına birden fazla sigorta sicil numarası verilmiş de olabilmektedir. Tüm bu hatalı kayıtların tümüne birden sosyal güvenlikte “sicil karışıklıkları”, sicilin kime ait olduğunu tespit etmeye imkân vermeyecek ölçüde usulsüz tutulduğu hallere ise “sicilsiz tahakkuklar” adı verilmektedir.

Uygulamada yaygın bir problem olan bu duruma “sicil karışıklıkları” adı verilmekte olup sicil karışıklıkları sigortalıların kanunlarla tanımlanan sosyal sigortalılık haklarını kullanmalarının önünde ciddi engeller oluşturmaktadır. İlgili dönemlere ait kayıtlarda düzensizlikler sigorta hizmetlerini kontrol eden vatandaşlarımızca görülerek şikâyetlere neden olduğu gibi aylık bağlama ve yahut da kısa ve uzun vadeli sigorta kollarından sağlanacak yardımların hak edilip edilmediğinin araştırılması aşamasında karmaşaya ve tahsis tarihlerinin gecikmesine neden olabilmektedir.

İşte bu nedenlerle, Türk Sosyal Sigortalar Hukuku açısından sosyal güvenlik sicillerinin tutulma usullerini bilinmesi ve sicil karışıklıklarının hangi usullerle düzeltilebileceği konusunda bilgi sahibi olunması hususu spesifik önem arz eden bir konudur. Bireylerin Anayasal hakları olan sosyal güvenlik hak-

³ Bkz., 5073 sayılı Kanun, 28.01.2004 tarihli ve 25360 sayılı Resmî Gazete. Sosyal Sigortalar Kurumu Yönetim Kurulu'nun 26.02.2004 tarihli ve IX/410 sayılı Kararı. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun 06.04.2004 tarihli 16-313 EK sayılı Genelgesi.

⁴ 16.06.2006 tarihli ve 26200 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

⁵ Sigortalılar, isteğe bağlı sigortalılar ile bunların hak sahiplerinin, genel sağlık sigortalıları ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilerin tescil ve diğer tüm işlemlerinde sosyal güvenlik sicil numarası olarak Türk vatandaşları için T.C. kimlik numarası, yabancı uyruklu kişiler için ise İçişleri Bakanlığınca verilen kimlik numarası kullanılır. (5510 s.K, Md. 92).

larına doğrudan etki ettiğinden ötürü sicil karışıklarının tashihi, düzeltilmesi ve eski dönem sicillerin ıslahı idari bir bürokratik ayrıntı olmaktan çok Türk Sosyal Sigortalar Hukuku'nun önemli bir sorunu ve tamamlayıcı unsurdur. Öğretide çok az çalışılmış ve boşluk bulunan bu alanda hukuki usullerin derlenmesi ve akademik literatüre katkı sunulması önem arz etmektedir.

Bu yazımızda öncelikle Türk Sosyal Sigortalar Hukuku açısından tescil kavramının tanımı yapılmış, sonrasında sosyal güvenlik sicil numarasının kullanımı ele alınmış, sigortalı hizmetlerinin yanlış kaydedilmesi olarak özetlenebilecek sicil karışıklarının kapsamı ve nedenleri irdelenmiştir. Nihayetinde makalede ilgili hukuki literatüre bir katkı olarak sicil karışıkları ve sicilsiz tahakkuklardan kaynaklanan sorunların çözümü, tespiti, düzeltilmesi ve denetimi hususları çeşitli boyutlarıyla irdelenerek derlenmiştir.

2. SOSYAL SİGORTALAR HUKUKUNDA TESCİL KAVRAMI VE SİCİL KARIŞIKLIKLARININ KAPSAMI VE NEDENLERİ

Türk Sosyal Sigortalar Hukuku sigortalıların tesciline önemli sonuçlar bağlamış bulunmaktadır. Bir günlük sigortalılık tescilinin dahi sosyal sigorta yardımlarından yararlanma açısından belirleyici sonuçları olabilmektedir. Bu bağlamda, sigortalıların 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile çeşitli sosyal sigortalar kanunlarında tanımlanmış ve kısa ve uzun vadeli sigorta kollarından sağlanan haklardan yararlanabilmesi için hizmetlerinin usulünce tescil edilmesi gerekli ve önemlidir.

Kelime anlamı olarak “Herhangi bir şeyi resmî olarak kaydetme, kütüğe geçirme, resmi sicile işleme” manasına gelen “tescil” Türk Sosyal Sigortalar Hukukunda özel olarak tanımlanmış bir kavramdır (TDK 1998: 1978).⁶ 5510 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi ve devamında “sigortalının bildirim ve tescilli” usulleri düzenlenmiş, farklı sigortalılık statüleri açısından bildirim yükümlüleri, yasal bildirim süreleri ve bu bildirimler üzerinde yapılacak işlemler açıklanmıştır.

Türk Sosyal Sigortalar Hukuku'nun temel alt mevzuat metni olan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nde “sigortalı tescil”, “sigortalı hizmet tescilli”, “işyeri tescilli” ve “genel sağlık sigortası tescilli”⁷ olmak üzere dört tescil

⁶ Benzer kavramlar olarak “tescilli” kavramı tescil edilmiş, resmen kayıtlı anlamına, “tescilsiz” kavramı tescil edilmemiş olan anlamına, “müseccel” kavramı ise kütüğe geçirilmiş, tescil edilmiş, sicilli anlamına gelmektedir (TDK 1998: 1612, 1978, 2203).

⁷ Genel Sağlık Sigortasının tesciline ilişkin hükümler 5510 sayılı Kanununun 60'ıncı Maddesinde tanımlanmıştır (bkz.: 5510 s.K, Md. 60).

tanımlanmıştır (SSİY, Md. 6). Sigortalılar açısından değerlendirilecek olursa tescil işlemi Sosyal Güvenlik Kurumu (ve öncülleri olan sosyal sigortalar kurumları ile sandıklarca) sigortalının kimliğinin, sigortalılık bilgilerinin, hizmetinin, kazancının, statüsünün kamu sicilinde kayıt altına alınmasını ifade eder. Denilebilir ki, nüfus tescilleri, ticaret tescilleri, meslek kuruluşu tescilleri ve tapu tescilleriyle birlikte sosyal sigortalar hizmet tescilleri devletin beş temel sicilini oluşturmaktadır.

Dolayısıyla sigortalılık tescillerinin doğru yapılması büyük önem arz etmektedir. Sosyal sigortalar yönünden sağlanan haklardan yararlanma koşulları içerisinde belirli bir hizmet süresine sahip olma veya kişi adına belirli bir tutarda kazanç bildirilmiş olması gibi kriterlerin bulunmasından ötürü sigortalıların tescillerinin doğru, usulünce ve tastamam yapılması bireylerin Anayasa’da temel bir hak olarak tanımlanan sosyal güvenlik hakkının kullanılabilmesi yönünden özel bir önem arz eder.

Ne var ki, öneminin bu kadar yüksek olmasına karşın sigortalılık tescillerinde karışıklık ve tescilin yanlış veya eksik yapılması olması hali uygulamada sıkça görülen bir durumu oluşturmaktadır. Eski kayıtların tutulmasındaki sorunlar, arşivciliğin düzgün uygulanmaması, elle doldurulan bordrolarda sıkça hataların yer alması başta olmak üzere bir dizi nedenle özellikle 2004 yılı öncesindeki tescillerde ciddi sorunlar bulunmaktadır.

Sigortalılık tescillerinde karışıklığın temel nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- 2004 öncesi dönemde sosyal sigorta kurumlarının idari kapasitesindeki yetersizlik nedeniyle bildirimlerin düzgün takip edilmemesi, kayıtların düzgün tutulmaması,
- 2004 öncesi dönemde sosyal sigorta kurumlarının elektronik altyapıyı kapsamlı bir şekilde kullanmıyor oluşu, tescillerin esas olarak kâğıt ortamında tutulması,
- 2008 öncesinde T.C. Kimlik numarası şeklindeki her bireyin benzersiz bir kimlik tanımlayıcısının olmaması, her sosyal sigortalar kurumunun farklı sicil numarası vermesi,
- 2000’li yıllar öncesinde sigortalı bildirimlerinin işverenlerce elle doldurulan “üç aylık dönem bordrosu”, “dört aylık dönem bordrosu”, “sigortalı hesap fişi” gibi belgeler ile bildiriliyor olması, bildirimlerin kâğıt ortamında iptidai şekilde yapılıyor oluşu,
- SGK’nın öncülü kurumların arşivlerinin düzgün tutulmaması, arşivlerin tahrip olması,

- SGK'nın öncülü kurumların arşivlerinde usulsüzlüklerin yaygın olması, kâğıt ortamında, iptidai şekilde düzenlenmiş üç aylık dönem bordroları/ dört aylık dönem bordrolarında silinti-kazıntı-sonradan ilave yoluyla sigortalı hizmetlerinin yolsuz şekilde değiştirilmesi suiistimallerinin yaygın oluşu,
- 2006 yılında SGK'nın kuruluşu öncesinde sosyal sigortalar yönetiminin çok başlı oluşu, SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı ile banka, sigorta ve reasürans şirketlerinin sandıklarının her birinin farklı usullerle ve farklı standartlarda kayıt, tescil ve arşiv yapması.

Sosyal sigortalar tescillerindeki yukarıda zikredilen sorunların doğrudan veya dolaylı etkileri ile hatalı kayıtların tümüne birden sosyal güvende "sijil karışıklıkları", sijilin kime ait olduğunu tespit etmeye imkân vermeyecek ölçüde usulsüz tutulduğu hallere ise "sijilsiz tahakkuklar" adı verilmektedir. Ancak bu noktada tanımımız çok geniş olup, birbirinden çok farklı usulsüz kayıt ve tescil şekillerini kapsamaktadır. Sigorta sijil karışıklıklarının nedenlerine değindikten sonra sigorta sijil karışıklarının kapsamını irdelemeye ve sınıflandırmaya bir ihtiyaç bulunmaktadır.

Sigortalıların hizmet tescillerinin doğru yapılmamış olması iki şekilde olabilir: Birinci halde yasada tanımlanan bildirim yükümlüleri sigortalıların hizmetlerini yasal süresi içerisinde ya hiç ya da eksik olarak bildirmiş olabilmektedir. Bu halde kusurlu olan bildirim yükümlüleri olup, Sosyal Güvenlik Kurumu (denetim/kontrol görevini ihmal etmiş olması dolaylı olarak kusur sayılabilecek olsa da⁸) doğrudan kusurlu olan değildir. Kusur sahibi sigortalılık bildirimlerini usulünce ve zamanında yapmayan (işverenler, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, şirket yetkilileri gibi) bildirim yükümlüleridir. Bu durumda sigortalıların hizmet tescillerini doğru hale getirebilmek için (Kurumca re'sen düzeltilebilecek maddi hatalar hariç) sigortalıların idari ve adli aşamada "hizmet tespiti" dediğimiz süreçten geçmeleri, başka bir ifade ile yasal hakları gereği tescil edilmesi gerekirken tescil edilmemiş olan ve tescil halinde kazanacakları hizmetleri idari veya yargısal aşamada ispat etmeleri gereklidir.

Şunu belirtmek gerekir ki, yaptığımız bu geniş tanım çerçevesinde, kayıtdışı istihdam (bir kişinin sosyal güvenlik kuruluşlarına beyan edilmeksizin

⁸ Yargıtay çeşitli tarihli içtihatlarında gerek tümüyle kayıtdışı çalışmanın gerekse de hatalı tescilin Kurum hatası ve kamu idaresinin kusuru olduğunu belirtmektedir: "İşe giriş bildirgesinin süresinde kurum kayıtlarına geçmiş olması ve sahteliğinin de savunulmadığı olgusu karşısında Kurum'un, çalışmanın varlığını denetleyip primleri işverence ödenmesini sağlaması gerekirken, bu işlemleri yapmadan doğan kusurunu, çalışma süresinin kurum kayıtlarına geçip geçmediğini bilebilecek durumda olmayan sigortalıya yüklemek hakkaniyet kurallarına aykırıdır" (Yargıtay 2018).

veya eksik beyan edilerek, yasaya aykırı olarak kısmen veya tamamen kayıtsız olarak çalıştırılması) da özünde bir sicil karışıklığını ifade eder. Haddi zatında, kayıtdışı istihdam edilen sigortalıların daha sonra söz konusu hizmetlerini kazanmak için idari ve adli aşamada yapmaları gerekenler ve temin etmeleri gereken belgeler oldukça benzeşmektedir.

Hizmet tescillerinin doğru olmamasının ikinci şekli ise Sosyal Güvenlik Kurumu (ve öncülü SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı gibi kurumlarca) tescillerin usulünce yapılmamış olmasıdır. Bu halde kusurlu olan bildirim yükümlüleri olabileceği gibi Sosyal Güvenlik Kurumu sicili oluşturan ilgili sosyal sigortalar kurumu da doğrudan kusurlu olabilir. Örneğin sigortalının Adı Soyadı bilgisinin yahut da sigorta sicil numarasının üç aylık/dört aylık dönem bordrosunda yanlış yazılmış olması bildirim yükümlüsü olan işverenin hatasıyla gerçekleşen bir tescil hatası iken sigortalıya aynı anda iki farklı sicil numarası verilmesi yahut da aynı sosyal sigortalar sicil numarasının iki farklı kişiye tahsis edilmesi, kamu arşivlerindeki sigortalılık belgelerinde tahribat yapılması, kağıt ortamındaki arşivlerin tahrip olması gibi durumlar ise kamu kurumunun/Devletin hatasıyla gerçekleşen tescil karışıklıklarını örneklendirmektedir.

Öte yandan sicil karışıklıklarının doğurduğu sonuçlar açısından da sınıflandırılması yerinde olacaktır. Hizmet tescillerindeki karışıklıklar mahiyetleri bakımından da ikiye ayrılır: İlk grup, basit ve maddi hatalardır. Bu tür hatalar birkaç rakam farklılığı, rakamların yerinin farklı yazılmış olması, ismin yazımında basit hata edilmesi gibi cüzi hataları ifade eder. Bu tür hatalarda genel itibarıyla hata barizdir ve hizmetin kime ait olduğu aşikardır. Başka bir ifade ile bu tür hatalarda tescile konu hizmetin hangi şahsa ait olduğuna ilişkin bir şüphe bulunmamaktadır. Bu tür sicil karışıklıkları nispeten kolayca düzeltilebilmekte ve sigortalılar açısından hak kayıpları olmadan tashih edilebilmektedir.

İkinci tür hatalar ise, esaslı hatalardır. Kişinin hizmetinin başka bir sigortalı adına tescil edilmesi, kişinin isim soyisim bilgilerinde kimliği tespiti imkân vermeyecek ölçüde eksiklik veya yanlışlık olması, adına prim ödenen kişinin adı soyadı bilgilerinin bulunmaması (sicilsiz tahakkuk), sigortalı adına ödenen prime ait hizmetlerin yanlış sigortalılık statüsüne tescil edilmesi gibi haller büyük ve esaslı hataları örneklendirmektedir. Bu tür sicil karışıklıkları nispeten daha zor düzeltilebilmekte ve sigortalılar açısından ciddi hak kayıplarına neden olabilmektedir.

Sicil karışıklığının sorumlusu kim olursa olsun veyahut da karışıklığının mahiyeti ne olursa olsun kanuna uygun olmayan ve gerçek durumu yansıtmayan tescillerin tümü Türk Sosyal Sigortalar Hukukunda “sicil karışıkları” veya “hizmet tescilli karışıklıkları” adı altında toplanır.

Esasen tescil karışıklıkları ülkemizde Mayıs 2004 dönemi sonrasında elektronik ortamda bildirim sistemine geçilmesi ve Ekim 2008 dönemi ve sonrasında sigorta sicil numarası yerine T.C. Kimlik Numarasının kullanımına başlanması sonrasında oldukça azalmış ve istatistiki olarak ihmal edilebilecek ölçüde uygulamada görülmemeye başlanmıştır. Ancak 2004 yılı öncesinde sicil karışıklıkları hali hazırda emeklilik başvurusunda bulunan kişiler açısından büyük önem arz etmektedir. Zira, emeklilik aşamasında kişinin tüm çalışma yaşamındaki hizmetleri irdelenmekte ve kişilerin emekliliklerinin gecikmesi yahut hak kayıplarının yaşanması mümkün olabilmektedir.

Hizmet tescillerindeki karışıklıklar özellikle halk arasında Emeklilikte Yaşa Takılanlar (EYT) olarak bilinen ve ilk defa uzun vadeli sigorta kollarına tabi olacak şekilde 8 Eylül 1999 ve öncesinde çalışmaya başlamış olan sigortalıların yaşa tabi olmadan emekli olabilmelerini sağlayan 7438 sayılı Kanun'un 3 Şubat 2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi sonrasında daha da büyük bir önem kazanmıştır. 7438 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun'a eklenen Geçici 95'inci Madde kapsamında 08.09.1999 tarihi ve öncesinde bir gün dahi uzun vadeli sigorta kollarına tabi olacak şekilde sigortalılık tescili olan kişiler yaş şartına tabi olmadan yaşlılık aylığı hak edebilme hakkına kavuşmuştur. Emeklilik başvurusunda bulunan sigortalıların sicil karışıklıkları nedeniyle 08.09.1999 tarihi ve öncesindeki hizmetlerinin görünmemesi ve bu nedenle de yaşa tabi olmak zorunda kalmaları halinde yirmi yıla kadar daha geç emekli olmaları mümkün olabilecektir.⁹

3. SOSYAL SİGORTALILIĞIN TESCİLİNE İLİŞKİN YASAL HÜKÜMLER

“Sicil karışıklıkları” ve “Sicilsiz tahakkuklar” konusuna geçmeden önce Türk Sosyal Güvenlik Hukuku'nda sigortalılıkla ilgili tescillerin hangi esaslara göre yapıldığını ele almak yerinde olacaktır.

Türk Sosyal Sigortalar sisteminde sigortalılık tescili için “beyan esası” uygulanmaktadır (5510 s.K., Md. 15-16). Beyan esası, kanunda bildirim

⁹ 18 yaşını doldurduğu tarihte sigortalı olan bir erkek sigortalı yirmi beş yıllık sigortalılık süresini 43 yaşında bir kadın ise yirmi yıllık sigortalılık süresini 38 yaşında doldurarak EYT kapsamında emekli olabilecekken, sicil karışıklığı nedeniyle 08.09.1999 ve öncesine ait hizmetinin tespit edilememesi halinde aynı kişi kadınsa yirmi yıl daha geç (58 yaşında), erkekse on yedi yıl daha geç (60 yaşında) emekli olmayı beklemek durumunda kalacaktır. Görüleceği üzere 08.09.1999 ve öncesindeki tarihlere ait hizmetlerde yaşanabilecek sicil karışıklıkları sonucu hizmetlerin tespit edilmemesi durumu sigortalılar açısından çok yüksek hak kayıplarına neden olabilmektedir.

yükümlüsü olarak tanımlanan kişilerce yapılacak sosyal sigortalılığa ilişkin bildirimlerin otomatik olarak geçerli ve doğru kabul edilmesini, yapılan bildirimlerin aksi tespit edilinceye kadar muteber kabul edilerek tescil kayıtlarına esas tutulmasını ifade eder. Türk Sosyal Sigortalar Hukuku'ndaki "beyan esası", "sigortalılığın zorunlu oluşu" esasıyla birlikte düşünülmelidir. Kanundaki hükme göre kısa ve uzun vadeli sigorta kapsamındaki kişilerin sigortalı ve genel sağlık sigortalısı olması, genel sağlık sigortası kapsamındaki kişilerin ise genel sağlık sigortalısı olması zorunludur, tercihe bağlı değildir. 5510 sayılı Kanunda yer alan sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir (5510 s.K., Md. 92).

5510 sayılı Kanun'un 4/1-(a) ve 4/1-(c) bentleri kapsamındaki sigortalıların bildirim yükümlüleri kendilerini çalıştıran işverenlerdir. 5510 sayılı Kanun'un 4/1-(b) bendi kapsamındaki sigortalıların bildirim yükümlüsü ise (vergi daireleri, ticaret sicil memurlukları, esnaf ve sanatkâr sicil müdürlükleri, tarım il/ilçe müdürlükleri gibi) sigortalılıklarına esas olan çalışmaları veya faaliyetlerini tescil eden ilgili kamu kurum ve kuruluşlar ve bazı durumlarda ilgili şirket yetkilileridir.

Yukarıda zikredilen hükümler çerçevesinde SGK çeşitli işlemleriyle ilgili tescil kütüğü tutmaktadır. İşyerinin tescili (5510 s.K, Md. 27), genel sağlık sigortalısının tescili (5510, Md. 60), "isteğe bağlı sigortalılık tescili (5510, Md. 92) "emekli sicili tescili" (5510, Geçici Md. 1), "ödemeler kütüğü" (5510, Md. 68) 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda ismen zikredilen kütükleri ifade eder.

İlgililerin bildirimleri üzerine sigortalılara ilişkin yapılacak tescillerde 01.10.2008 tarihinden itibaren Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası kullanılması uygulamasına geçilmiştir. Buna göre sigortalılar, Sosyal Güvenlik Kurumu'na verilen ilk veya tekrar sigortalı işe giriş bildirgelerine göre T.C. kimlik numaraları ile bilgisayar ortamında tutulan tescil kütüğüne kaydedilir. Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, aynı zamanda sigortalıların sosyal güvenlik sicil numarası yerine geçer.¹⁰ Sigortalıların tescil, hizmet ve her türlü bilgisayar kayıtları ile diğer sosyal sigorta işlemleri, sosyal güvenlik sicil numarası altında

¹⁰ Sigortalı tesciline ve sigorta sicil numarasına ilişkin geçiş hükümleri 5510 sayılı Kanun'un Geçici 11'inci Maddesi kapsamında düzenlenmektedir. Buna göre "Bu Kanun yürürlüğe girmeden önce mevcut sosyal güvenlik kurumlarında tescili yapılan sigortalılar ve ilk defa tescili yapılacak sigortalılar ile bunların hak sahipleri için ortak bilgi bankası oluşturulur. Bu sigortalılar ile sisteme yeni katılacak sigortalıların tescilinde, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaraları sosyal güvenlik sicil numarası olarak esas alınır. Sigortalıların eski sigorta sicil numaraları, bu Kanuna göre tescil edilecekleri tarihe kadar kullanılmaya devam edilir" (5510 s.K., Geçici Md. 11).

tutulur. Yabancı uyruklulara Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne verilecek 99 ile başlayan yabancı kimlik numaraları aynı zamanda bunlar için sosyal güvenlik sicil numarası olarak kullanılır (SSİY, Md. 16).

Öte yandan 01.10.2008 öncesinde ilk defa sigortalı çalışmaya başlamış kişilerin o dönemdeki hizmetleri Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK), Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (Bağ-Kur), Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile müstakil sandıklar tarafından verilen sicil numaralarına göre tescil edilmiştir. Bu nedenle de her bir sigortalının T.C. Kimlik Numarası dışında ilave olarak sigorta sicil numaraları bulunmaktadır.

2008 Sosyal Güvenlik Reformu ile ülkemiz sistemine getirilen bir başka usul de sigorta sicil dosyalarının elektronik arşivinin oluşturulmuş olmasıdır. Buna göre sigortalılarla ilgili SGK dışından alınan veya Kurumca düzenlenen kâğıt ortamındaki belgelerden gerekli görülenlerin muhafazası ve bu belgelere erişimi sağlamak üzere elektronik arşiv oluşturulmaktadır. Bunlara Kurumca belirlenen usullerle birer numara verilir (SSİY, Md. 17).

Sigortalara ait hizmet kayıtları, sigortalıların zorunlu sigorta kapsamındaki çalışmaları, yurt içi ve yurt dışı hizmet borçlanmaları, primini kendi ödeyen sigortalılara ait giriş ve çıkış tarihleri, prim ödeme gün sayıları, prime esas kazançları ve diğer bilgileri kapsar. Sigortalı hizmet kayıtları, Kanunun 4'üncü maddesi birinci fıkrasının (a) ve (c) bendi kapsamındaki sigortalılar için aylık prim ve hizmet belgesinde yer alan bilgilerin, Kanunun 4'üncü maddesi birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalıların sigortalılığa esas kayıtlarının, hizmet borçlanması yapan veya primini kendi ödeyen sigortalılar için ise prim tahsilat bilgilerinin, bilgi işlem ortamına aktarılması suretiyle oluşturulur (SSİY, Md. 20).

Türk Sosyal Sigortalar Hukuku sigortalı sicil kayıtların güncel ve doğru tutulması için çeşitli standartlar geliştirmiştir. Sigortalı hizmet kayıtlarının doğru, güncel ve eksiksiz oluşturulması esastır. Bu amaçla şu kurallar uygulanır:

- Sigortalının adı, soyadı ve sosyal güvenlik sicil numarası bulunmayan veya bulunduğu hâlde önceki hizmet kayıtları ile mutabakatı sağlanamayan bilgiler, prime esas kazancın alt ve üst sınırları dışında kalan miktarlar, işe giriş ve çıkış tarihleri ile tutarlı olmayan prim ödeme gün sayıları, doğrusu tespit edilmeden veya eksikliği tamamlanmadan hizmet kayıtlarına aktarılmaz (SSİY, Md 22).

- Bir sigortalı adına ayda 30'u, yılda 360'ı aşan prim ödeme gün sayısı bulunan veya başka bir sigortalının hizmetini gösteren hizmet kaydı oluşturulmaz.

- Sosyal Güvenlik Kurumu sigortalı tescil ve hizmet kayıtları/ hizmet cetvelleri arasında mutabakat sağlanıp sağlanmadığını kontrol edilir. Buna göre tescil kaydı bulunmayan bir kimse adına hizmet kaydı oluşturulmaz. Öncelikle sigortalının sicil kaydının oluşturulması ve hizmetlerinin bu sicil kaydı üzerine işlenmesi söz konusudur (SSİY, Md. 21).

- Tescil ve hizmet kayıtlarındaki/sigortalı hizmet cetvellerindeki sigortalının adı, soyadı, sosyal güvenlik sicil numarası gibi ortak bilgilerde mutabakat sağlanmadan hizmet kayıtlarına bilgi girişi yapılmaz veya bilgi aktarılmaz (SSİY, Md. 21).

2008 Sosyal Güvenlik Reformu sonrasında sosyal sigorta işlemlerine ilişkin kayıtların elektronik ortamda tutulması esasına geçilmiştir. Bu amaçla, Kurumca;

- Sigortalı tescil,
- Sigortalı hizmet,
- Gelir veya aylık ödeme,
- İşyeri tescil,
- Prim tahakkuk ve tahsilat,
- Geçici iş göremezlik ödenekleri,
- Genel sağlık sigortası tescil,

kayıtlarının elektronik ortamda tutulduğu merkezi bir veri tabanı oluşturulması kuralı getirilmiş ve tescillerin söz konusu bu veri tabanında kaydedilmesi sağlanmıştır (SSİY, Md. 6). Bu çerçevede sosyal sigorta kayıtlarının tutulmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye, birinci fıkrada belirtilen ana kayıtların alt veya yedek kayıtlarını oluşturmaya, mevzuat ve iletişim teknolojisindeki gelişmelere bağlı olarak değiştirmeye ve kâğıt ortamında tutulan kayıtların elektronik ortamda veya elektronik ortamda tutulan kayıtların kâğıt ortamında tutulmasına karar vermeye Sosyal Güvenlik Kurumu yetkili kılınmış bulunmaktadır (SSİY, Md. 6).

Öte yandan söz konusu tescil veri tabanının önceki dönemin kusurları ile malul olduğunun altını çizmek gerekir. Sosyal Güvenlik Kurumu 2006 yılında 5502 sayılı Kanun ile kurulmuş ve 2008 yılında yürürlüğe giren Sosyal Güvenlik Reformu ile SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı kurumlarının işlevlerini devralmıştır. Reformun temel kanunu olan 5510 sayılı Kanun ile sosyal sigortalılıkta norm ve işleyiş birliği sağlanması hedeflenmiş olsa da yeni dönemde de önceki dönemlere ait sigorta ve emekli sicil ve tahsis numaraları ile dosyaların işlevini sürdürdüğü ve geçmişte farklı sosyal güvenlik kurumlarınca yönetilecek sigortalılık statülerinin isim değiştirerek pratikte var olmaya devam

ettiği görülür. Buna göre, 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdiği tarihten önce sosyal güvenlik kurumlarına tescili yapılan sigortalıların eski tescil bilgileri, sosyal güvenlik sicil numarası altında güncellenerek 5510 sayılı Kanuna göre tescil işlemleri sonuçlandırılır. Bunlar için ayrıca sigortalı işe giriş bildirgesi talep edilmez. Sosyal güvenlik sicil numarası ile tescil edilene kadar eski emekli, sigorta ve Bağ-Kur sicil numaraları kullanılmaya devam edilmektedir. Sosyal güvenlik sicil numaralarıyla birlikte bu numaraların sadece arşivleme işlemlerinde kullanılmasına devam edilmektedir (SSİY, Geçici Md. 1). Daha açık bir ifade ile eski sistemin arşiv ve sicil kayıtları yeni sistemde de aynen korunmuştur. Bu nedendir ki 01.10.2008 öncesinde sigortalı olarak çalışmaya başlamış kişilerin sigortalılık sicilleri bir yandan T.C. Kimlik Numarası üzerinden takip edilirken öte yandan da eski dönemde almış oldukları Sigortalı Sicil Numarası (SSK Sicil No), Bağ-Kur No ve Emekli Sicil No/İştirakçi Sicil No (Emekli Sandığı) bilgileri de devam etmekte ve korunmaktadır.

Bu şekilde olan sigortalıların tescil kayıtları, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa tescil edilen sigortalılar için oluşturulan tescil kütüğündeki kayıtları ile 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki hizmet kayıtları, sigortalılıkları Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce veya sonra başlayan sigortalılar için Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki süreler için oluşturulan hizmet kütüğündeki kayıtları ile birleştirilerek ortak bir veri tabanı oluşturulmaktadır (SSİY, Geçici Md. 1).

Elektronik arşiv alt yapısı oluşturuluncaya (ve eski dönemlerdeki kayıtlar elektronik ortama aktarılincaya) kadar SGK'ca gerekli görülmesi hâlinde, sigortalılarla ilgili Kurum dışından alınan veya Kurumca düzenlenen kâğıt ortamındaki belgelerin muhafazası ve bu belgelere erişimi sağlamak üzere, her bir sigortalı için sigorta sicil dosyası açılabilmesi de geçici hüküm olarak korunmuştur (SSİY, Geçici Md. 1).

Tescil ve hizmet kayıtlarındaki bu karmaşa gelir ve aylık tahsisine ilişkin tescillerde de bu şekildedir. Buna göre 5510 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir ve aylık bağlananlara yeni döneme özel bir tahsis numarası verilir. Ancak, tahsis kodları, tahsis kodunun başlangıcına, devredilen sosyal güvenlik kurumlarından hangisinin gelir veya aylık bağladığının tespitini sağlamak üzere;

- Sosyal Sigortalar Kurumunca bağlanan gelir ve aylıklar için (A),
- Bağ-Kur'ca bağlanan aylıklar için (B),
- Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına bağlanan aylıklar için (C),

kodu eklenerek kaydedilir. Keza, bu uygulama başlatılıncaya kadar, mülga edilen sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık bağlananların ödeme işlemleri, eski emekli sicil ve tahsis numaraları üzerinden yürütülür (SSİY, Geçici Md. 1).

4. SİCİLSİZ TAHAKKUK KAVRAMININ TANIMI VE KAPSAMI

Sicil karışıklıklarının tanımını ve kapsamını irdeledikten sonra sicil karışıklıklarının spesifik bir türü olan “sicilsiz tahakkuk” kavramının tanımını yapmak önem arz etmektedir.

Bir hizmet akdine tabi olarak bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan sigortalıların Sosyal Güvenlik Kurumu’na bildirilmesi yükümlülüğü işverenlere aittir. İşverenler işe giren çalışanlarını sigortalı işe giriş bildirgesi ile tescil ettirirken, bu sigortalıların aylık hizmetlerini de aylık prim ve hizmet belgesi/Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi vererek bildirmektedirler (5510, m. 8 ve m. 86).

Sigortalılık bildirimleri Türkiye genelinde 2020 Ağustos döneminden bu yana Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi adı verilen belge ile yapılmaktadır. Mayıs 2004 ile Ağustos 2020 dönemleri arasında ise Aylık Prim ve Hizmet Belgesi adı verilen belge ile sigortalılık bildirimleri yapılmıştır. Aylık prim ve hizmet belgesinin kullanılmaya başlandığı Mayıs 2004 dönemi öncesinde¹¹ ise sigortalıların bildirim için, bu belge yerine mülga 506 sayılı Kanunun¹² 79 uncu maddesi ve mülga Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği’nin 16, 17 ve 20’nci maddeleri¹³ uyarınca “Aylık Sigorta Primleri Bildirgesi”, “Aylık Sosyal Güvenlik Prim Destek Bordrosu” ile “Üç Aylık Dönem Bordrosu”/“Dört Aylık Sigorta Primleri Bordrosu” verilmekteydi. Üç aylık/Dört aylık dönem bordrolarında sigortalının adı, soyadı, SSK sicil numarası, sigortalının çalışma gün sayısı ve prime esas kazanç toplamalarının yazılıyor, bu yolla manuel ortamda hizmetleri bildiriliyordu.

İşverenlerin 1 Mayıs 2004 tarihi öncesinde sigortalıların SSK sicil numarasını veya ad soyadını üç aylık/dört aylık dönem bordrosuna yazmamaları veya yanlış yazmaları sık sık karşılaşılan sorunlardan biridir. Keza Kurumca sigor-

¹¹ Aylık prim ve hizmet belgesi uygulamasına mülga Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği’nin 20’nci maddesinin 01.05.2004 tarihinden yürürlüğe girmesi ile geçilmiştir. İlgili yönetmelik 16.01.2004 tarihli ve 25348 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

¹² 01.08.1964 tarihli ve 11766-11779 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

¹³ Mülga Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, 30.10.1987 tarihli ve 19619 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır

talı tescil kayıtların düzenli tutulmamasından ve manuel tutulmasından dolayı aynı şahsa farklı çalışma dönemleri için mükerrer sicil numarası verilmiş olması da sıkça karşılaşılan bir sorundur. Bu şekilde sorunlu bir şekilde tescil edilen hizmetler, sosyal güvenlik sistemimizde “sicil karışıklıkları” kavramını tanımlar. “Sicil karışıklıkları”nın temel unsuru (şüpheler var olsa da) hizmetin ait olduğu bir sigortalının/ bir şahsın bulunuyor olmasıdır. Başka bir ifade ile araştırmayı gerektirecek bir şüphe bulursa da araştırmaya konu hizmetin kim adına tescilinin soruşturulacağı bellidir. Bazı hallerde birden çok kişi arasında hizmetin hangisine ait olduğu araştırma konusudur.¹⁴

“Sicilsiz tahakkuk” kavramı ise belirli bir sigortalının hizmetlerine ilişkin bildirimlerin alınmasına, hizmetlerin tescil edilmesine, bu hizmetlere ait prim tahakkuklarının yapılmasına karşın herhangi bir nedenle bu hizmetlere sahip olan sigortalının kimliğinin tespitinin mümkün olmadığı durumları ifade etmektedir. Başka bir ifade ile araştırmaya konu hizmetin kimin hizmeti olduğu belli değildir ve yapılacak araştırmada kayıtlarda görülen hizmet tescilinin gerçekten kimin hizmeti olduğu soruşturulacaktır. Bu halde bildirim konu edilen sigortalı hizmeti herhangi bir sosyal sigortalar siciliyle/kimlik numarasıyla ilişkilendirilmemiştir. Esasen “sicilsiz tahakkuklar” sicil karışıklıkları kavramının şpesifik bir türüdür.

“Sicilsiz tahakkuklar” ile ilgili iş ve işlemler ve bu tahakkukların denetim usulleri Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü Tahsisler Dairesi Başkanlığı’nın 15.07.1996 tarihli ve 12-72.Ek sayılı Genelge¹⁵ ile düzenlenmiştir. Bu gün dahi bu genelge yürürlükte olup, SGK halen aynı genelgeye göre işlem yapılmaktadır. Sicilsiz tahakkukların çeşitli şekilleri bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Kişinin hizmetinin tescil edildiği üç aylık/ dört aylık dönem bordrosu ve benzeri belgelerde adının veya soyadının veya her ikisinin yazılmamış olması hali,
- Kişinin hizmetinin tescil edildiği üç aylık/ dört aylık dönem bordrosu ve benzeri belgelerde adının veya soyadının tam yazılmış olmasına

¹⁴ Bunun uygulamada en sık görülen hali sigortalının sigorta sicil numarasının üç aylık/ dört aylık dönem bordrosuna hiç yazılmamış olduğu yahut yanlış veya eksik yazıldığı hallerdir. Bu hallerde aynı ad ve soyada, aynı baba adı ve doğum tarihine sahip sigortalıların hizmetlerinin birbirine karıştığı çokça görülmektedir. En sık görülen ikinci sicil karışıklığı ise, sigortalıya ait sicil numarasını da içeren işe giriş bildirgesi yasal süresi içerisinde verilmiş olmasına rağmen, sigortalının hizmetlerini gösterir üç aylık/dört aylık dönem bordrolarında sigortalı sicil numarasının bulunmamasıdır.

¹⁵ SSK Yönetim Kurulu’nun 04.07.1996 tarihli ve V/2377 sayılı kararına istinaden çıkartılmış bulunan 15.07.1995 tarih ve V-031/508627 tarihli 12-72 Ek sayılı Genelge.

karşın aynı isim Soyisim ve baba adında birçok kişinin bulunması ve hizmetin hangi kişiye ait olduğunu tereddüde yer bırakmayacak şekilde gösteren başkaca bir kayıt bulunmaması hali,

- Asgari işçilik incelemesi sırasında tahakkuk ettirilen eksik işçilik primlerinin hangi sigortalılara ait olduğunun bilinmiyor olması hali.¹⁶

15.07.1996 tarihli ve 12-72.Ek sayılı Genelge ise sicilsiz tahakkuk türlerine şu şekilde ayrıntılandırmış ve tanımlamıştır:

- İşe giriş bildirgesi verilmiş olmasına rağmen, bordroda sigorta sicil numarasının bulunmadığı,
- İşe giriş bildirgesi verilmiş olmasına rağmen, bordroda belirtilen sicilin bu bildirim üzerinde hak iddia eden sigortalıya ait olmadığı,
- Bordroda sigorta sicil numarası belirtilmediği ve işe giriş bildirgesi verilmediği,
- Bordroda belirtilen sicilin, bu bildirim üzerinde hak iddia eden sigortalıya ait olmadığı ve işe giriş bildirgesi verilmediği,
- Bordrodaki sicilin hak iddia eden sigortalıya, ad ve soyadın ise başka bir sigortalıya ait olduğu ve işe giriş bildirgesinin verilmediği,
- Bordrodaki sicil ile ad ve soyadın hak iddia edilen sigortalıya ait olmasına rağmen, işe giriş bildirgesinin verilmediği,
- Bordrodaki sicilin hak iddia eden sigortalıya, ad ve soyadın ise başka bir sigortalıya ait olduğu ve işe giriş bildirgesinin verilmiş olduğu,
- İşe giriş bildirgesindeki kimlik bilgileri ile nüfus kayıtlarındaki bilgilerin farklı olduğu;

tahakkuklar topluca “sicilsiz tahakkuk” olarak nitelendirilmektedir. Gö-

¹⁶ Esasen, “asgari işçilik” incelemesi sırasında tespit edilen eksik işçilik tutarına ait hizmetlere ilişkin primlerin SGK tarafından işverenden alınması sicilsiz tahakkukun özel bir türünü oluşturmaktadır. Bu uygulamada tahakkuk ettirilen eksik işçilik primlerinin hangi sigortalılara ait olduğunun bilinmez ve herhangi bir sigortalıya mal edilemez. Ancak bu tür eksik primlerin daha sonradan SGK incelemesi sonucu veya “hizmet tespiti” içeren mahkeme kararıyla hangi sigortalıya ait olduğunun tespit edilmesi halinde tesciller bu sigortalılar lehine tescil edilir. Eğer bu şekilde sonradan tespit edilen hizmetler daha önce tahsil olunan sigorta primlerinden fazla ise bu kez ilgili işverene yönelik gecikmeye ilişkin hükümler uygulanır. Konuyla ilgili 5510 sayılı Kanun’un hükmü şu şekildedir: “*Uzlaşma neticesinde indirim yapılması nedeniyle tahsil edilmemiş olan sigorta primlerinin daha sonra Kurum veya mahkeme kararıyla sigortalılara mal edilmesi halinde, daha önce tahsil olunan sigorta primleri, sigortalının çalıştığı süre ve sigorta primine esas kazancı dikkate alınarak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil olunur*” (5510 s.K., Md. 85).

rüleceği üzere zikredilen 12-72.Ek sayılı SSK Genelgesi “sicilsiz tahakkuklar” olarak ifade edilen kavramın içerisinde hizmetin iribatlandırabileceği bir sigortalının olmaması durumu yanında hizmetin mevzubahis sigortalıya ait olduğunun tereddüde yer bırakmayacak şekilde tespit edilmediği halleri de kapsayacak şekilde daha geniş olarak da tanımlamıştır. Kanaatimizce kavram kargaşası ifade eden bir durum olsa da alt mevzuatta SGK uygulamasında çoğu zaman “sicilsiz tahakkuk” ile “sicil karışıklığı” kavramlarının birbiri yerine de kullanılabildiğini görmekteyiz.

Görüldüğü üzere gerek “sicilsiz tahakkuk” gerekse de “sicil karışıklığı” olarak tanımlansın, mevzubahis sorun özünde hatalı tescil ve hizmet kayıtları olarak özetlenebilmektedir.

Söz konusu hatalı kayıtlar sigortalıların talebi üzerine Sosyal Güvenlik Kurumu’na yapılacak inceleme ve denetim sonucunda düzeltilmektedir. İnceleme Sosyal Güvenlik Kurumu prim tahakkuk ve tahsilat servisi yahut da sigortalı tescil servisi memurlarınca evrakların incelenmesi, arşiv taraması, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarıyla yazışma yoluyla sigortalılık tescil karışıklığının talep üzerine veya re’sen idari bir işlemle düzeltilmesini ifade eder. Söz konusu bu idari işlem sürecinin akışı ve aranılan belgeler makalemizin ilerleyen kısımlarında paylaşılmıştır (Ayrıntılı bir analiz için bkz.: Kirazoğlu Salık ve Esen, 2012). Ancak zikredilen bu memurlar konuyu evraklar üzerinden çözümleyemez ise ilgili sicil karışıklığı denetim konusu yapılmaktadır. Bu denetimde 5510 ve 5502 sayılı Kanun ve ilgili Kanun Hükmünde Kararnameler gereğince Sosyal Güvenlik Kurumu’nun yetkili denetim elemanları olan Sosyal Güvenlik Müfettişleri ve Sosyal Güvenlik Denetmenleri yetkili ve görevlidir. Müfettiş/Denetmen tarafından yapılacak denetimde belgelerin incelenmesi, işveren ve sigortalı taraflarının beyanlarının alınması, gerekli yazışmaların yapılması, gerekirse yerel denetim yapılması usulleri kullanılacak, nihayetinde düzenlenecek rapor ile sicil karışıklığının nasıl düzeltilmesi gerektiği tespit edilecektir. Buna ilave olarak kesinleşmiş hizmet tespiti davalarına istinaden de sigortalı tescil ve hizmet tescil karışıklıklarının düzeltilmesi, silinmesi veya yeni hizmet oluşturulması mümkündür.

Bu çerçevede Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği’ne göre sigortalı sicil karışıklıkları da dahil olmak üzere sigortalı hizmet kayıtlarının SGK tarafından düzeltilmesini sağlayabilecek haller şunlardır (SSİY, Md. 24):

- **İnceleme:** Sigortalının prime esas kazançları, gün sayıları ve prim tahsilatına ilişkin bilgilerin hatalı veya eksik aktarıldığının tespit edilmesi.

- **Denetim:** Hizmet kayıtları Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca (Sosyal Güvenlik Müfettişleri/Denetmenleri) veya kamu idare-

lerinin denetim elemanlarınca düzenlenen raporlarda gerçeğe aykırı hizmet kazandırıldığının veya hatalı ve eksik kayıt bulunduğu tespit edilmesi.

- **Mahkeme Kararı:** Kesinleşen yargı kararları ile sigortalıya hizmet kazandırılması veya Kurum kayıtlarında var olan hizmet veya prime esas kazançların yeniden belirlenmesi. Yargıtay bu şekilde “sicilsiz tahakkuk” veya “sicil karışıklığı”nın düzeltilmesi talepli davalara “aidiyet istemi davası” (“hizmetin kime ait olduğunun tespitinin istemi davası”) adı verilmektedir (Bkz.: Yargıtay 2018).¹⁷

Yukarıda sayılan hallerin herhangi birinin ortaya çıkması halinde hatalı olduğu tespit edilen sicil ve hizmet kaydı düzeltilir, iptal edilir veya yeni kayıt oluşturulur.

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği’nde sigortalılığın yersiz tesciline ilişkin hükümler de bulunmaktadır. Buna göre 5510 sayılı Kanun veya muadili/öncülü kanunlara göre sigortalılık niteliği taşımadığı hâlde, gerçeğe aykırı olarak bildirim yapıldığı tespit edilen tescil kayıtları iptal edilmektedir (SSİY, Md. 19).

Keza, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği çerçevesinde usulüne göre düzenlenmiş belgeye dayandırılarak oluşturulan sosyal sigorta kayıtları;

- Dayanak belgesinde bulunduğu hâlde kayıtlara hatalı veya eksik olarak tescil edilen ya da hiç yazılmayan bilgilerin veya mükerrer kayıtların bulunduğu Kurumca tespitine,

- Kamu idareleri denetim elemanları ile Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurları tarafından yapılan inceleme ve soruşturma raporlarına,

- Mahkeme kararlarına,

- Kamu idareleri ile döner sermayeli kuruluşlar, 5411 sayılı Kanun kapsamındaki kuruluşlar, kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan temin edilen bilgi ve belgelere istinaden Kurumca yapılacak incelemeye,

göre düzeltilir, silinir veya yeni kayıt eklenir. (SSİY, Md. 7).

¹⁷ “Eldeki davada ise, yerel mahkemeye davanın sigortalılık başlangıç tarihinin tespiti davası olarak nitelendirilip bu kapsamda yargılama yapılmış ve yazılı şekilde karar verilmiş ise de, davalı Kurumca aslen herhangi bir sigorta sicil numarası verilmeksizin sadece ad ve soyadı yazılmak suretiyle ve 16 günlük çalışma bildirimini yapılmasına rağmen bu bildirimlerin davacıya ait olup olmadığı hususunda uyumsuzluk çıkartıldığı ve bu kapsamda davacının başvurusunun reddedildiğinin anlaşılması karşısında, öncelikle aidiyet istemi bakımından bir araştırma ve inceleme yapılması ile aidiyet uyumsuzluğunun çözüme kavuşturulması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir” (Yargıtay, 2018).

Yukarıda zikredilen usullerce yapılacak, sigortalı tescil kayıtlarında veya hizmet kayıtlarında yapılacak güncelleme, iptal ve yeni kayıt oluşturma işlemleri, ünite amirinden (Sosyal Güvenlik İl Müdürü veya Sosyal Güvenlik Merkez Müdürü veya yetki devri ile yetki verdiği yardımcılardan) alınacak olur üzerine, konu ile ilgili bilgisayara giriş yetkisi verilen ünite personeline yerine getirilir. Bu şekilde güncellenen bilgisayar kayıtları, her gün alınacak çalışma listeleri ile karşılaştırılarak mutabakatı sağlandıktan sonra, eski ve yeni kayıtlara ait hizmet dökümlerinin onaylı birer örneği sigortalıların dosyalarında muhafaza edilir. Ancak birinci fıkra (b) bendi gereğince hizmet kayıtlarında yapılacak iptal ve yeni kayıt oluşturma işlemleri, üyeleri Kurumca belirlenecek komisyon (Sicilsiz tahakkuk komisyonu, Prim Tahakkuk İtiraz Komisyonu vb.) kararına göre yapılır (SSİY, Md. 24).

Sigortalıların tescil ve hizmet bilgileri kişilere sağlanacak sosyal sigorta yardımlarının hak edilip edilmediğinin tespitinde doğrudan etkili olduğu için sicil karışıklıklarının düzeltilmesi tahsis işlemleri açısından çok önemlidir. Tahsis talebinde bulunan bir sigortalının hizmet kayıtları öncelikle bu makalemizde anlatılan usullerden geçerek sicil karışıklıklarının düzeltilmesi esastır. Sigortalı ve hak sahiplerine gelir veya aylık bağlanmadan önce eğer düzeltilmesi, iptal edilmesi veya yeni kayıt oluşturulması gerekiyorsa önce bu işlem yapılır, gerekirse denetim vasıtası ile Kurumca yapılacak işleme karar verildikten sonra hizmet kayıtları güncellenir ve tahsis işlemi sonrasında değerlendirilir (birinci karar verilir) (SSİY, Md. 24).¹⁸

5. SİCİL KARIŞIKLIKLARININ DÜZELTİLME USULÜ VE DÜZELTME İÇİN ARANILAN BİLGİ VE BELGELER

Sicil karışıklıklarının düzeltilmesi talebinde bulunan sigortalıların idareye başvuru, bundan sonuç alamazlar ise yargıya başvuru olmak üzere iki seçeneği bulunur. İdari aşamada başvuru daha çok bariz, basit ve maddi hatalarla ilgili olarak yapılabilirken esaslı ve büyük hatalarla ilgili olarak yargı yoluna

¹⁸ Esasen Sosyal Güvenlik Kurumu 2008 sonrasında hizmet standartları gereğince aylık bağlama sürelerini haftalarla ifade edilen oldukça kısa sürelerle başarılı bir şekilde düşürmüş olsa da aylık veya gelir tahsis talebinde bulunan pek çok sigortalının uzun süre beklemesinin nedeni temelde açıklanan usule göre öncelikle sicil karışıklıklarının tespiti, temizlenmesi ve gerekirse bu konuda denetim yapılarak karar alınması, sonrasında tahsis talebinin değerlendirilmeye geçilmesinden kaynaklanmaktadır. Kısa Vadeli ve Uzun vadeli sigorta kollarından sağlanan ömür boyu veya uzun süreli (yaşlılık aylığı, malullük aylığı, sürekli iş göremezlik geliri gibi) sosyal sigortalar yardımlarını özel olarak ilgilendirse de sicil karışıklıklarının kısa vadeli sigorta kollarından sağlanan geçici iş göremezlik ödeneği gibi tek seferlik veya kısa süreli sosyal sigortalar yardımlarının hak ediş durumlarının sorgulanması sırasında da dikkate alındığının altını çizmek gerekir.

başvurulması genel uygulamadır. Şu kadar ki, sigortalının yaşanılan sicil karışıklığını düzelterek nitelikte olan, tereddüde yer vermeyecek şekilde tescili istenilen hizmetin başvuruca ait olduğunu ispatlayan “sonradan düzenlenebilir nitelikte olmayan belgeler” ile başvurusu halinde de SGK’ca yapılacak inceleme ve gerekmesi halinde denetim sonucunda esaslı karışıklıkların da düzeltilmesi mümkündür. SGK’nın ilgili ünitesi memurlarınca başvuru hakkında karar verilmemesi halinde inceleme Sosyal Güvenlik Denetmenleri/ Sosyal Güvenlik Müfettişlerince yapılmakta ve “Sicilsiz tahakkuklara ilişkin bildirimlerin hak iddia eden kişiye ait olup olmadığının tespitinde denetim sonucuna göre karar verilebilme ihtimalinin bulunması halinde, ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerin neler olduğunun açıkça belirtilerek araştırılması” yanında “sicilsiz tescillerin hak iddia edene ait olup olmadığının denetimle tespit edilme imkânının bulunmaması halinde gereken bilgi ve belgelerin araştırılması” da bu kapsamda yapılan işlemler arasında bulunmaktadır (Çürükoğlu, 2019: 65; Özşuca ve Şenay, 2012)

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği sosyal sigorta kayıtlarının tutulması ve düzeltilmesine ilişkin esasları belirlemiş ve hangi hallerde kayıtların düzeltilebileceği tanımlamıştır. Buna göre Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği’nin 6’ncı maddesinde belirtilen sosyal sigorta kayıtlarının, bu Yönetmelikte belirtilen ve usulüne göre düzenlenmiş belgelere dayandırılması zorunludur.

Bu çerçevede, sicil karışıklıkları ile sicilsiz tahakkuklar ile ilgili düzeltme işlemleri 12-72.Ek sayılı Genelge gereğince SGK taşra birimlerinden oluşturulan Sicilsiz Tahakkuk Komisyonlarınca karara bağlanmaktadır. SGK’ya yapılan düzeltme başvuruları sonrasında konu ilgili genelge uyarınca ayrıntılı olarak incelenmekte ve düzeltme talebinin kabulüne yada reddine karar verilmektedir.

Türk Sosyal Sigortalar Hukuku’nun temel alt mevzuat metni olan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği’nde hangi hallerde sigortalıların tescil ve hizmet düzeltmelerinin yapılabileceği ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Buna göre 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olması gerektiği halde;

- Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca fiilen yapılan denetimler veya işyeri kayıtlarından yapılan tespitler ya da kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatları gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler veya kamu kurum ve kuruluşları ile 5411 sayılı Kanun kapsamındaki kuruluşlar tarafından düzenlenen ve sadece beyan esasına dayanmayan belge veya alınan bilgiler sonucu,
- Kanunun 8 inci maddesinin yedinci fıkrasına göre kamu idareleri ile Kanunun 100’üncü maddesine göre 5411 sayılı Kanun kapsamındaki

kuruluşlar, döner sermayeli kuruluşlar, diğer gerçek ve tüzel kişilerden doğrudan kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlarla yapılan protokoller çerçevesinde alınan ve sadece beyan esasına dayanmayan bilgiler sonucu,

- Hizmet tespitine ilişkin kesinleşen yargı kararlarına göre,
- İşe giriş bildirgesi verilmediği halde sicilsiz tahakkuk komisyonunca, sigorta prim bordrosunda yer alan çalışmaları hizmet olarak sayılanlar ile işe giriş bildirgesi verilmediği halde başkasına ait sigorta sicil numarasında kayıtlı hizmetleri kabul edilenlerden,

Kuruma bildirilmediği tespit edilenlerin, işe giriş ve işten ayrılış tescil işlemleri SGK'ca re'sen yapılmaktadır. (SSİY, Md. 18).¹⁹

Öncelikle sicil karışıklığının idari aşamada düzeltilmesi için SGK'nın yerel birimlerince yapılan işlemlerini irdelemek yerinde olacaktır. Düzeltme talebi ile çeşitli SGK birimlerine başvuranlardan; ilk işe giriş bildirgesi, üç aylık dönem bordrosu, dört aylık dönem bordrosu, sigortalı sicil düzeltme talebinin içeren dilekçe ve işverenin SSK sicil düzeltme talebini içeren dilekçesinin istenilmesi söz konusudur. Eğer sicil hatası ilk defa işe girilen işyerinde değil de sonraki işyerlerinden kaynaklanmış ise bu kez tekrar işe giriş bildirgesinin aslı ya da sureti, işverenden alınacak düzeltme dilekçesi ve düzeltme talep edilen dönemlere ait üç aylık/dört aylık dönem bordroları da SGK tarafından aranan belgelerdendir. (Kirazoğlu ve Esen, 2012).

Bu çerçevede sicilsiz tahakkuklar ile olarak anılan bildirimlerin sonradan ilave edilip edilmediğinin anlaşılması amacıyla, bordroların üzerinde silinti, kazıntı ve tahrifat olup olmadığı kontrol edilmektedir. Yine ilgili evrakın zamanında verilip verilmediği, evrak varide numarasının şüphe içerip içermediği de dikkat edilen hususlardandır. İşyeri dosyalarındaki aylık bildirimler ve bordroların kazanç ve prim miktarı ile ödenen primlere ait dekont ve makbuzların mutabık olup olmadığı da Kurumca denetlenen ayrı bir husustur (Kirazoğlu ve Esen, 2012).

Keza sicilsiz çalışmanın geçtiği dönemde işyerinin faal ve kanun kapsamında olup olmadığına (gerçekten fiili bir çalışmanın yapılabileceği bir işyeri mekanının bulunup bulunmadığına) da ayrıca bakılmaktadır. İlgili işyerinden

¹⁹ Sicilsiz tahakkuk komisyonunca işe giriş bildirgesi verilmediği halde, aylık/üç aylık/dört aylık sigorta prim bordrosunda yer alan çalışmaları mal edilenler ile işe giriş bildirgesi verilmediği halde başkasına ait sigorta sicil numarasında kayıtlı hizmetleri mal edilenlerin, sigortalı işe giriş bildirimlerinin SGK'ca yapılacak tebligat ile bir aylık sürede verilmesi istenmekte, bu süre içinde verilmeyen işe giriş bildirimleri Kurumca re'sen düzenlenmektedir. (SGK 2013: 63).

sicilsiz hizmetin olduğu dönem öncesi ve sonrasında doğru sicil numarası ile hizmet bulunması da dikkat edilen bir diğer husustur.

Öte yandan eski dönemlerdeki birçok işyeri kapanmış olduğundan sigortalıların bu belgeleri temin edebilmeleri çoğu zaman mümkün olamamaktadır. Bu amaçla uygulamada bazı sicilsiz tahakkukların düzeltilmesinde özel uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Bunlara sırasıyla göz atalım (Kirazoğlu ve Esen, 2012):

a) İşe Giriş Bildirgesi Zamanında Verilmiş Olması Hali

Düzeltilme istenilen döneme ait işe giriş bildirgesi işverence yasal süresi içerisinde elektronik ya da kâğıt ortamında verilmiş olan²⁰ sigortalılardan sicil numarası düzeltme talep dilekçesi dışında başkaca bir belge istenilmemektedir. Bu durumdaki sigortalıların talepleri gereğince düzeltme işlemi sonuçlandırılmaktadır.

Yine sigortalının sicil numarası hatası ilk işe giriş bildirgesinin verildiği dönemlerde meydana gelmiş ise sigortalıdan talep dilekçesi dışında başkaca bir belge istenmeden talebi olumlu olarak değerlendirilip düzeltme işlemi gerçekleştirilmektedir.

Benzer şekilde bir önceki yada bir sonraki dönemlerde doğru sicile işlenmiş ancak arada yahut da daha sonra birkaç dönem hatalı sicile işlenmiş hizmetlerin de düzeltme işlemi aynı usulle yapılmaktadır. Sigortalının sicil numarasının eksik yahut yanlış yazıldığı döneme ait işe giriş bildirgesini ibraz edebilmesi hallerinde de başkaca belge aranmadan düzeltme işlemi sonuçlandırılmaktadır (Kirazoğlu ve Esen, 2012).

Konuyu örneklerle anlatalım:

Örnek 1: İlk defa sigortalı olarak çalışmaya başladığı 01.05.1997 tarihi sonrasında 1997 üçüncü dönem dört aylık dönem bordrosunda SSK sicil numarası boş bırakılan yada sicil numarası yanlış yazılan sigortalıdan herhangi bir belge istenilmeden dilekçesine istinaden düzeltme işlemi yapılacaktır.

Örnek 2: SSK sicil numarası dönem bordrosuna hatalı yazılan sigortalının SGK elektronik altyapısında yapılan incelemede ilgili döneme ait işe giriş bildirgesinin süresi içerisinde verildiğinin anlaşılması halinde kendisinden dilekçe dışında başkaca bir evrak istenilmeden düzeltme işlemi olumlu sonuçlandırılmaktadır.

²⁰ İşveren tarafından sigortalı adına sigortalı işe giriş bildirgesinin verilip verilmediği, öncelikle SGK ana bilgisayarından (database kayıtlarından) kontrol edilmekte, söz konusu kayıt burada bulunamaz ise bu kez sigortalıya ait sicil dosyasında ilgili işyeri tarafından kâğıt ortamında işe giriş bildirgesi verilip verilmediği SGK ve devredilen kurum arşivlerinden araştırılmaktadır.

b) Sigortalı İşe Giriş Bildirgesinin Bulunmaması Hali

Sigortalı işe giriş bildirgesinin sigortalı tarafından ibraz edilmemiş ve Kurum tescil ve arşiv kayıtlarında da bulunamamış olması hallerinde ise öncelikle sigortalı sicilindeki hatanın boyutu değerlendirilmektedir. Sicil numarasının cüzi bir hata ile bildirilmiş olması, daha açık bir anlatımla bir rakamı eksik, bir rakamı yanlış yahut da iki rakamının yer değiştirmiş surette yazılmış olması hallerinde²¹ sigortalı işe giriş bildirgesi temin edilememiş olsa bile yanlış yazılan sicil sahibi ile düzeltme talebinde bulunan sigortalı arasında isim ve soy isim benzerliği varsa, ilgili görevliler tarafından re'sen sigortalı işe giriş bildirgesi temin edilerek sigortalının düzeltme talebi olumlu sonuçlandırılmaktadır (Kirazoğlu ve Esen, 2012).

Konuyu bir başka örnekle açıklayalım:

Örnek 3: Sigortalının 1401018757431 olan sicil numarasının 1999 ikinci dönem bordrosuna sehven 1401018457731 olarak yazıldığı anlaşılmıştır. Düzeltme talebinde bulunan sigortalı düzeltme talep ettiği döneme ait çalıştığı işyerinin verdiği işe giriş bildirgesini Kuruma sunamamıştır, bildirgeye Kurum kayıtlarında da rastlanılmamaktadır. Düzeltme talebinde bulunan sigortalı ile adına hizmet tescil edilen sigortalının ad ve soyadı benzerliği olduğu görülmektedir. Söz konusu talep dilekçeye istinaden başkaca belge istenilmeden olumlu olarak sonuçlandırılmaktadır.

Burada altını çizmek gerekir ki sicilsiz tahakkuk ile ilgili taleplerin en geç 15 gün içerisinde, emeklilik talebinin bulunduğu durumlarda ise en geç 3 gün içerisinde sonuçlandırılması ve yaşlılık aylığı bağlama işlemlerinin otuz günün altına düşürülmesi konusunda SGK'nın performans hedefi bulunmaktadır.²²

c) Başkası Adına Hizmetlerin Sicil Numarasına Yazılması Hali

SGK Hizmet cetvelinde başka isimlerin çıkması o hizmetlerin başkasına ait olduğunu gösterir. Kurum'a yazılı müracaat ile düzeltme işlemi yapılır, başkasına ait olan ve fazladan cetvelde kayıtlı olan hizmet günleri düşülür (Kirazoğlu ve Esen, 2012).

²¹ Bu halleri şöyle örneklendirebiliriz: Sigortalının SSK sicil numarası dört aylık dönem bordrosuna bir numara eksik (21013352 yerine ...1013352 veya 21013..52 yada 2101335.. yazılması gibi) yada bir numara yanlış (3401199700424 yerine 3403199700424 yazılması yada 18345961 yerine 17345961 yazılması gibi) yazılması veya SSK sicil numarasındaki 2 rakamın yer değiştirilerek yazılması (16543289 yerine 15643289 veya 16542389 yazılması gibi).

²² Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın 06.02.2012 tarihli ve 2012/4 sayılı Genelgesi. Sicilsiz tahakkuklar ve sicil karışıklıkları ile ilgili uygulama sorunlarını gidermek üzere SGK'nın taşra birimlerince yapılan alt mevzuat düzenlemelerine örnek olarak bkz.: İstanbul Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü'nün 27.07.2009 tarihli ve 24 sayılı İç Emri.

SGK Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü Sigortalı Tescil ve Hizmet Daire Başkanlığı'na yahut da en yakın sosyal güvenlik taşra birimine dilekçe ile başvurulması halinde ilgili düzeltme uygulanacaktır.

d) Aynı Kişiyi Birden Fazla Sicil Numarası Verilmesi Hali

Aynı kişiye birden fazla sicil numarası verilmiş olması da uygulamada sıkça karşılaşılan bir sorundur. Söz konusu durum özellikle sigortalılık süresinin başlangıcının tespitinde sorunlara neden olmaktadır. Önceki işe giriş tarihi görülmeyişinde sonraki sicile göre işlem yapılması durumunda sigortalıya aylık tahsisi gerçekleşmemekte, bu suretle mağdur olması söz konusu olmaktadır.

Eğer aynı kişiye ait birden fazla sicil numarası varsa sigortalının en son çalıştığı işyerinin bağlı bulunduğu SGK birimine başvurması halinde, sicil dosyaları ilk sicil dosyasında birleştirilir. İkinci numara için iptal, birinci numara içinse ipka işlemi yapılır. Ancak bu işlem için birleştirme işlemi yapılacak her iki sicil numarasına ait nüfus kayıtlarının mutabık olması veya hatalı kayıt varsa bunun sonradan düzenlenebilir nitelikte olmayan belge ile tevsiki gereklidir (Kirazoğlu ve Esen, 2012).

e) Kurum Personelinden Kaynaklanan Hataların Tespiti Hali

Hatalı kayıtların oluşmasında Kurum personelinin kasıt ya da ihmali söz konusu ise durumun Kurum kayıtlarından anlaşılması yada sigortalılarca ibraz edilen belgelerle tespit edilmesi halinde gerekli düzeltmenin yapılması cihetine gidilmektedir. Yapılan denetim sonucunda kasıt yada ihmali sabit olan kamu görevlilerinin, özellikle sicilsiz tahakkukların tahsis aşamasında başkaca kişilere mal edilmesi amacıyla evrakta silinti, kazıntı veya tahrifat yoluyla suiistimal edildiği anlaşılması halinde, idari ve hukuki yaptırımlara tabi olması söz konusu olabilmektedir (Kirazoğlu ve Esen, 2012).

6. SONUÇ

Türk Sosyal Güvenlik sisteminde sigortalılık tescillerinde karışıklık ve tescilin yanlış veya eksik yapılması olması hali uygulamada sıkça görülen bir durumu oluşturmaktadır. Mayıs 2004 dönemi itibari ile sigortalıların bildirimleriyle ilgili olarak elektronik bildirim uygulamasına geçilmiş olup, bu uygulama sonrasında sosyal sigortalar sicillerde önemli ölçüde düzeltme sağlanmıştır. Keza, Ekim 2008 tarihinden dönemi itibariyle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlık numarasının sicillere esas alınmaya başlanması sonrasında hizmet kayıtlarının düzensizliği sorunu büyük ölçüde çözülmüş bulunmaktadır.

Öte yandan önceki dönemlere ait tescil kayıtlarının ve sigorta sicil numaralarının halen emeklilik ile ilgili işlemlerde kullanılması söz konusudur.

Özellikle sicil numarasının manuel olarak kayıt yapıldığı, bildirimlerin kâğıt ortamında olduğu dönemlere ait kayıtlarda sık sık çakışmalar, mükerrer ve hatalı tesciller görülebilmekte, bu durum sigortalıların tahsis işlemlerinin gecikmesine ve hak kayıplarına neden olabilmektedir.

Sosyal sigortalar sicil ve kayıtlarındaki usulsüzlüklerin tümüne topluca “sicil karışıklıkları” adı verilmektedir. SGK uygulamasında “sicilsiz tahakkuklar” ibaresi söz konusu kavramın yerine sıkça kullanılabilmektedir. Buna göre tespite esas olan “sicilsiz tahakkuk” kavramı hizmetin irtibatlandırabileceği bir sigortalının olmaması durumu yanında hizmetin mevzubahis sigortalıya ait olduğunun tereddüde yer bırakmayacak şekilde tespit edilmediği halleri de kapsayacak şekilde daha geniş olarak da tanımlamıştır.

Sicil karışıklıklarının pek çok türü bulunmakta olup bu makalede söz konusu türler örneklendirilmiştir. Sicil karışıklıkları basit hatalar/maddi hatalar şeklinde olabileceği gibi esaslı hatalar şeklinde de olabilmektedir.

Sicil karışıklıklarının düzeltilmesi ve sigortalıların mağduriyetinin önlenmesi amacıyla SGK tarafından çeşitli tashih usulleri geliştirilmiştir. Buna göre birkaç rakam farklılığı gibi cüzi hatalar ve işe giriş bildirgesinin zamanında verildiği dönemlere ait sicil hataları ile ilgili olarak ayrıca belge istenilmemesi, yalnızca talep dilekçesine istinaden düzeltme yapılması kolaylığını benimsemiştir.

Öte yandan önemli ölçüde farklılık gösteren kayıtların sonradan düzenlenebilir nitelikte olmayan (düzeltme yapılacak döneme ait süresinde verilmiş işe giriş bildirgesi, üç aylık dönem bordrosu, dört aylık dönem bordrosu gibi) evraklar ile tevsiki aranmaktadır. İlgili evrakları ibraz edilememesi ve SGK Müfettişi/Denetmeni eliyle yapılacak denetim sonucunda da söz konusu durumu açıklığa kavuşturan bir tespite ulaşılamaması halinde sigortalıların hizmet tespit davasının özel bir türü olan “aidiyet tespiti davası” için yetkili yargı makamına yönlendirilmesi söz konusudur. Sigortalılar ve hak sahipleri hak düşürücü zamanaşımı sürelerini de dikkate alarak sicil karışıklığı ve sicilsiz tahakkukun aidiyetinin tespitini mahkemeden talep edebilecektir.²³ Sigortalı

²³ 506 sayılı Kanunun kabul edilip yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla beş yıl olarak öngörülen hizmet tespiti açma hak düşürücü zamanaşımı süresi, 09.07.1987 tarihinde yürürlüğe giren 3395 sayılı Kanunun 5. maddesiyle on yıla çıkarılmış, daha sonra 07.06.1994 tarihinde yürürlüğe giren 3995 sayılı Kanunun 3. maddesiyle yeniden beş yıl olarak belirlenmiştir (Yargıtay 2018). 5510 sayılı Kanun çerçevesinde de ilgili süre sigortalının hizmetlerinin geçtiği yılın sonundan başlayarak beş yıldır. Öte yandan hizmet tespit davalarında zamanaşımını kesen veya durduran hallerin vuku bulmasına veyahut da zamanaşımının başlangıç tarihinin belirlenmesine ilişkin sorunların Yargıtay’ın farklı daireleri arasında uzun süre anlaşmazlık konusu olduğu dikkate alınmalıdır. Hizmet tespit davalarında zamanaşımının uygulanması sorunu öğretilen az çalışılmış bir alan olarak bilimsel açıdan müstakil olarak çalışılmayı hak eden bir alandır.

hizmeti aidiyet tespiti davaları kamu düzenine ilişkin davalar olup, davacının iddialarının re'sen araştırılması ilkesi uygulanır.²⁴

SGK sicil çakışmaları ve sicilsiz tahakkukların düzeltilmesi ve denetim işlemleri, Türk Sosyal Sigortalar Hukuku'nun temel alt mevzuat metni olan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'ne ve halen yürürlükte olan Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 15.07.1996 tarihli ve 12-72.Ek sayılı Genelgesine göre yapmaktadır. SGK'ca yapılacak inceleme sonucunda hatalı kayıtlar düzeltilerek vatandaşların mağduriyeti giderilmekte, görevli personelin kayıtların hatalı tutulmasında kastı yahut ihmali varsa gerekli idari ve cezai yaptırımın uygulanması söz konusu olmaktadır.

Bireylerin Anayasal hakları olan sosyal güvenlik haklarına doğrudan etki ettiğinden ötürü sicil karışıklarının tashihi, düzeltilmesi ve eski dönem sicillerin ıslahı idari bir bürokratik ayrıntı olmaktan çok Türk Sosyal Sigortalar Hukuku'nun önemli bir sorunu ve tamamlayıcı unsurudur. Bu konu öğretilerde çok az çalışılmış olup literatürde bir boşluk bulunmaktadır. Bu makalede bireylerin emekliliği açısından önemli sonuçlar doğurabilen hatalı sigorta sicil numaralarının düzeltilmesi ve bu tür vatandaş taleplerinin incelenmesi süreci analiz edilmiş, Türk Sosyal Sigortalar Hukuku'nun az incelenen bir sorununa dair bilimsel analizlerde bulunulmuştur.

KAYNAKÇA:

Çürükoğlu, Cevdet (2019) **Sosyal Güvenlik Denetiminde Etkinlik: Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Sivas.

İstanbul Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü (2009) **İstanbul Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü'nün 27.07.2009 tarihli ve 24 sayılı İç Emri**, İstanbul.

Kirazoğlu Salık, Leyla ve Esen, Bünyamin (2012) "Hatalı Sigorta Sicil Numaralarının Düzeltme Usulleri", **Vergici ve Muhasebeci ile Sürüyay Diyalog Dergisi**, 27(290), Haziran 2012.

Kuruca, Mustafa ve Özdamar, Murat (2013) **Tüm Yönleriyle Emeklilik**, 2. Baskı, Yaklaşım Yayınları, İstanbul.

²⁴ "Bu tür aidiyet ve tespit davalarında gerçeğin tam olarak saptanması için, işin kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek şekilde etraflıca araştırılması gereği ortadır. Vazgeçilemez ve devredilemez nitelikteki temel haklardan olan sosyal güvenlik hakkının yaşama geçirilmesine yönelik tespit ve aidiyet davalarının kamu düzenine ilişkin davalardan olduğu gözetilerek, davacının iddiasının gerçekliğinin resen araştırma ile saptanması gereklidir" (Yargıtay 2018).

Özşuca, Şerife Türcan ve Gökbayrak, Şenay (2012) “Sosyal güvenlik sistemlerinde uyum sorunu ve denetim mekanizmalarında etkinliğin sağlanması”, **Sosyal Güvenlik Dergisi**, 2(2), ss. 483.

Sosyal Güvenlik Kurumu (2004) **Sosyal Sigortalar Kurumu Yönetim Kurulu’nun 26.02.2004 tarihli ve IX/410 sayılı Kararı**, Ankara.

Sosyal Güvenlik Kurumu (2010) **Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği**, 12.05.2010 tarih ve 27579 sayılı Resmî Gazete, Ankara.

Sosyal Güvenlik Kurumu (2012) **06.02.2012 tarihli ve 2012/4 sayılı Genelge**, Sosyal Güvenlik Kurumu Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

Sosyal Güvenlik Kurumu (2013) “**22.02.2013 tarihli “Sigortalılık İşlemleri” konulu 2013/11 sayılı Genelge**, Sosyal Güvenlik Kurumu Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Sosyal Sigortalar Kurumu (1987) (**mülga**) **Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği**, 30.10.1987 tarihli ve 19619 sayılı Resmî Gazete, Ankara.

Sosyal Sigortalar Kurumu (1995) **15.07.1995 tarih ve V-031/508627 tarihli 12-72 Ek sayılı Genelge**, Ankara.

Sosyal Sigortalar Kurumu (1996) **SSK Yönetim Kurulu’nun 04.07.1996 tarihli ve V/2377 sayılı Kararı**, Ankara.

Sosyal Sigortalar Kurumu (2004) (**mülga**) **Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği**, 16.01.2004 tarihli ve 25348 sayılı Resmî Gazete, Ankara.

Sosyal Sigortalar Kurumu (2004) **06.04.2004 tarihli 16-313 EK sayılı Genelge**, Ankara.

T.C. Yasalar (1964) **506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu**, 01.08.1964 tarihli ve 11766-11779 sayılı Resmî Gazete, Ankara.

T.C. Yasalar (2004) **Sosyal Sigortalar Kanunu, Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu, Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa Göre Gelir veya Aylık Almakta Olanların Gelir ve Aylıklarında Artış ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 5073 sayılı Kanun**, 28.01.2004 tarihli ve 25360 sayılı Resmî Gazete, Ankara.

T.C. Yasalar (2006) **5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu**, 16.06.2006 tarihli ve 26200 sayılı Resmî Gazete, Ankara.

T.C. Yasalar (2023) **Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair 7438 sayılı Kanun**, 03.03.2023 tarih ve 32121 sayılı Resmî Gazete, Ankara.

TBMM (2023) **Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, 2/4914 Esas Numaralı Kanun Teklifi**, <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-4914.pdf> (Erişim tarihi: 03.02.2023).

Türk Dil Kurumu (1998) **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, Cilt: 2 (K-Z)**, TDK Yayınları, Ankara.

Yargıtay (1996) **11.07.1996 tarihli, 1996/4172 Esas ve 1996/4236 Karar sayılı İlam**, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, Ankara.

Yargıtay (2018) **2018/5231 Esas ve 2018/7680 Karar sayılı İlam**, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, Ankara.